

ASPECTE TEHNICE ȘI DE CONȚINUT ALE INTERPRETĂRII ÎN LIMBAJ MIMICO-GESTUAL ÎN TELEVIZIUNILE DIN ROMÂNIA

ALBERTO DUHOMNICU,
OVIDIU DAMIAN

“Lucian Blaga” University of Sibiu

andrei.duhomnicu@ulbsibiu.ro

ovidiu.damian@ulbsibiu.ro

DOI: 10.2478/saec-2022-0022

Title: “Technical and Content Aspects in Sign Language Interpretation in Romanian Televisions”

Abstract: Romanian sign language interpretation services are intended for people who suffer from hearing loss or who were born without this ability. This paper examines how Romanian television provides access to information to the hearing impaired community, with reference to technical and content aspects. Sign language interpretation is a growing practice in the Romanian media, too little regulated, which has a fundamental role in social inclusion. This paper also examines how TV information is transmitted to this minority and the conditions under which it is perceived. The too small screen of the performer, the speed of the interpretation, the lack of diversity of accessible shows, even the time slot in which the shows with interpretation in LSR are broadcast, are just a few problems that deaf people may have while watching TV in Romania. The research fills a gap in the field of interpretation in Romanian Sign Language (LSR), being a pilot study that offers directions for the implementation of different methods through which the accessibility of information for deaf people can be achieved.

Keywords: *deaf; accesibility; LSR; television; interpreting; audiovisual; sign;*

Introducere

O practică tot mai des întâlnită în mass media actuală este reprezentată de interpretarea în limbaj mimico-gestual, în special interpretarea de la televiziune (TV) a buletinelor de știri. Deși există o reglementare numită *Legea audiovizualului nr. 504 din 2002* prin care posturile sunt nevoite din punct de vedere juridic să ofere telespectatorilor emisiuni accesibilizate în Limba Semnelor Române (LSR), interpretarea este deseori defectuoasă, limitată de anumite standarde etice de care nu se ține cont în totalitate. Problemele nu apar doar în rândul surzilor, acestea fiind experimentate și în rândul interpreților ce asigură comunicarea dintre cele 2 părți. Data de 30 martie 2020 are un rol aparte, deoarece atunci a fost publicată

în Monitorul Oficial Legea nr. 27/2020, prin care se recunoaște LSR ca fiind limba maternă specifică persoanelor surde și hipoacuzice. Istoria recentă a identității limbii explică nevoia de cercetări în domeniu, cu scopul de a ajuta la formarea și dezvoltarea unor directive de accesibilizare a serviciilor pentru persoanele cu deficiență auditivă.

Ca *elemente de originalitate*, lucrarea cercetează modul în care problemele interpretării la TV sunt văzute în contextul actual românesc atât de consumatorii informației (surzii), cât și de livratorii ei (interpreții), studiul de față fiind primul de acest gen din România. Un alt element specific acestei secțiuni a fost găsirea unei maniere adaptate de livrare a chestionarului adresat surzilor, prin întrebări filmate și interpretate în LSR. Studiul a fost realizat cu ajutorul experților în domeniu, specializați în LMG, interpreți surzi și auzitori.

Accesibilizarea media pentru surzi

Limba semnelor este reprezentată de “oricare dintre diferitele limbi formale care utilizează un sistem de gesturi ale mâinilor și plasarea lor în raport cu partea superioară a corpului, expresii faciale, posturi corporale și ortografia degetelor, în special pentru comunicarea de către și cu persoanele surde” (Merriam-Webster, f.d.). În prezent, în întreaga lume există nu mai puțin de 70 de milioane de persoane surde care utilizează peste 300 de limbaje ale semnului diferite, Ziua Internațională dedicată acestora fiind în data de 23 septembrie a fiecărui an (World Federation of the Deaf, 2021).

Ca urmare a principiilor egalității de șanse și nediscriminării, societatea a fost obligată să ștergă atitudinile negative cu privire la dizabilități și să permită persoanelor de acest gen să participe pe deplin la viața cotidiană. „Libertatea barierelor”, în sens restrâns, înseamnă a permite persoanelor cu dizabilități să participe la viața de zi cu zi în aceleași condiții cu ceilalți. (Bachmeier, 2014, pg. 7-8).

Într-o cercetare recentă, Tufar și Anicescu (2022) au afirmat că “interpretarea limbii semnelor este un subiect des întâlnit în prezent din cauza cerințelor crescânde ale societății de a oferi șanse egale și accesibilitate persoanelor surde în contextul recunoașterii oficiale a limbii semnelor. Indiferent de cadrul în care are loc interpretarea, acest serviciu este necesar întotdeauna atunci când oamenii nu au o limbă comună.” (Tufar & Anicescu, 2022, p. 28).

În prezent, în jurul lumii, tot mai multe buletine de știri și emisiuni sunt interpretate în limbajul semnelor, dovada faptului că procesul accesibilizării evoluează. Acest lucru s-a întâmplat în România încă din anul 2013. TVR Cluj a fost prima televiziune din România care a oferit interpretare în limbaj mimico-gestual pentru persoanele surde prin intermediul buletinelor de știri, cu ajutorul unei echipe de voluntari specializați în limbajul mimico-gestual. (TVR, 2013). Legislația în vigoare prevede faptul că “serviciile de programare de televiziune cu acoperire națională vor interpreta în limbajul mimico-gestual și prin titrare sincron în timpul unei durate programate de cel puțin 30 de minute din programele de știri, de analize și dezbateri pe teme politice și/sau economice” (Legea Audiovizualului Nr. 504, 2019).

Se poate spune că interpreții în limbaj-mimico gestual lucrează într-un domeniu în continuă schimbare. Societatea, comunitatea surzilor și mediul interpretării au propriile obstacole și oportunități, iar un progres în această profesie îl reprezintă apariția interpreților surzi. Aceștia sunt unici pentru că vorbesc fluent două (sau mai multe) limbi, au un mediu cultural divers și sunt experți în facilitarea culturală și a comunicării. Ei au capacitatea de a se adresa unui public cu diferite nevoi lingvistice, fiecare interpret surd aducând cu sine un amestec de istorie, experiențe și cunoștințe. Cu toate acestea, nu fiecare dintre ei este potrivit pentru absolut fiecare domeniu de interpretare în care ar putea fi necesari sau disponibili (Minnesota Commission of the Deafblind & Hard of Hearing, 2020).

Potrivit lui Stone (2005) și Duncan (1997) au existat multe dispute cu privire la necesitatea interpreților auzitori de a lucra la televizor, sau dacă aceste locuri ar trebui să fie disponibile doar pentru persoanele surde. Heyerick (2013) susține că apariția interpreților surzi în mass-media vizuală, în special la televiziune, a stârnit multe discuții, atât între persoanele cu deficiență auditivă, cât și între interpreții auzitori. Mai exact, apariția surzilor în cadrul instituțiilor media duce la conflicte de interes. Acestea au diferite repercursiuni, cum ar fi dezvoltarea unei atitudini anoste a interpreților auzitori față de cei cu deficiență auditivă, cauzată din pricina lipsei de interes a televiziunilor în acest sens. În cazul în care situația profesională a interpreților surzi și a celor auzitori se va îmbunătăți, acest lucru va conduce spre beneficiul ambelor părți, adică la oportunități de învățare reciprocă. Pe de altă parte, depășirea acestor provocări le va permite surzilor să obțină controlul și proprietatea reală asupra limbajului și culturii lor.

Având în vedere disponibilitatea mai largă a interpretării în limbajul semnelor și apariția interpreților specializați în limbaj mimico-gestual în cadrul emisiunilor, trebuie reținut că interpretarea și subtitrările au contribuit la o mai bună cunoaștere a culturii surzilor și la aducerea vizibilității limbajului semnelor în fața telespectatorilor. Totuși, acest lucru nu înseamnă neapărat că mediul a ținut cont de nevoile speciale ale persoanelor surde. Majoritatea materialelor audiovizuale nu includ telespectatorii cu asemenea deficiențe în publicul vizat, iar atât interpretarea în limbajul semnelor, cât și subtitrarea sunt în mare parte considerate a fi suplimente, adesea văzute ca elemente intruzive în cadrul produsului original (Neves, 2007).

Obiectivele lucrării

Prin acest studiu ne-am propus să explorăm diferitele dimensiuni ale interpretării în LSR, vizând îngrijorarea comunității de surzi și a interpreților din România cu privire la garantarea dreptului de acces la serviciile media audiovizuale în mod egal și a garantării dreptului de acces la informații publice pentru categoria menționată. Premisa cercetării se referă la ideea că oferirea unor servicii de calitate și a unei interpretări optime pornește de la respectarea nevoilor surzilor din punct de vedere al conținutului și al parametrilor tehnici destinați nevoilor acestora, dar și la respectarea nevoilor interpreților din punct de vedere etic, deontologic și tehnic.

Metode folosite în cadrul cercetării

Chestionar

În cadrul cercetării de față au fost folosite atât metode de cercetare cantitative, cât și metode de cercetare calitative. Un prim pas a fost realizarea unui chestionar ce poate fi regăsit pe link-ul <https://forms.gle/UDB5pcxpLnjiS9Ga9>. Întrebările au fost realizate și traduse pe înțelesul surzilor cu ajutorul unui specialist interpret, angajat în cadrul Asociației Naționale a Interpreților în Limbaj Mimico-Gestual din România (ANIALMG). Luând în calcul nivelul de comprehensiune al unei persoane surde în raport cu cel al unei persoane auzitoare și vizând unul dintre scopurile lucrării de față, întrebările au fost analizate și ulterior filmate, traduse din întrebări scrise în mesaje video LSR. Acestea au putut fi regăsite la finalul fiecărei întrebări.

Chestionarul a fost publicat pe diferite grupuri de Facebook ale surzilor, pe pagina celor de la ANIALMG, dar și pe paginile filialelor locale și județene ale Asociației Naționale a Surzilor din România (ANSR).

Focus-grupuri cu persoane surde

Pentru o analiză mai profundă a subiectului în cauză, am decis că este nevoie de efectuarea unor focus grupuri care au ca scop fie întărirea opiniilor și rezultatelor din chestionarul deja lansat, fie contrazicerea acestora și necesitatea unei aprofundări atente a subiectului și a cercetării. Primele 2 întâlniri de acest gen au reunit un număr total de 9 persoane surde, iar comunicarea dintre cele două părți a fost facilitată cu ajutorul unui interpret specializat.

Focus-grup cu interprete de la diferite televiziuni din România

Următorul pas a fost organizarea unei întâlniri cu interpreții în LSR de la televiziunile din România. Inițial, ne-am propus ca focus grupul să fie format din 8 interpreți, însă în cadrul acestuia au participat doar 7 persoane: TVR Timișoara (Angela Mate), TVR 2 și Euronews România (Lena Lazăr Dermengiu), TVR Cluj (Adelina Ciocotișan), Digi 24 (Claudia Iordache), Aleph News și România TV (Elena Demeter), Pro TV (Cătuțoiu Monica), TVR Cluj și ANIALMG (Simona Damian).

Interviu cu un specialist în interpretare – Amber Galloway

Pentru a confirma sau pentru a infirma datele colectate anterior, dar și pentru a ne asigura că metodele de cercetare au fost folosite într-un mod corect și onest față de comunitatea surzilor, am considerat că un mod de evaluare corespunzător îl reprezintă părerea avizată a unui specialist în domeniu, recunoscut internațional, ceea ce ne-a dus la Amber Galloway Gallego, unul dintre cei mai cunoscuți interpreți în limbaj mimico-gestual din lume, specializat pe interpretare de concerte și festivaluri muzicale în American Sign Language (ASL).

Rezultate

Chestionar

Chestionarul a fost completat în total de 145 de respondenți, majoritatea cu vârste cuprinse între 14 și 50 de ani. 53,8% dintre participanți au declarat că au nevoie în mare măsură de interpret, iar 24,1% depind în totalitate de acesta atunci când urmăresc o emisiune. Restul de 22% au susținut că depind în mică măsură de interpret sau chiar deloc. Dintre cele 145 de răspunsuri, 53,8% au susținut că preferă interpretare în LSR, 46,2% au optat utilizarea subtitrărilor.

În cadrul întrebării destinate nivelului de mulțumire referitor la numărul sau varietatea emisiunilor ce dispun de interpretare în LSR, a reieșit că 33,1% susțin că sunt foarte mulțumiți, 22,1% suțin că sunt destul de mulțumiți, 20% sunt destul de nemulțumiți, iar 24,8% sunt foarte nemulțumiți.

Ulterior, respondenții au trebuit să clasifice printr-o scară de la 1 la 5, o serie de aspecte ce țin de partea tehnică a interpretării, unde 1 reprezintă - nu sunt mulțumit deloc, iar 5 reprezintă - sunt foarte mulțumit.

• Mărimea interpretului

Nivel de satisfacție	1	2	3	4	5
Mărime interpret	28 (19,3%)	19 (13,1%)	39 (26,9%)	19 (13,1%)	40 (27,6%)

• Poziționarea interpretului

Nivel de satisfacție	1	2	3	4	5
Poziționare	26 (17,9%)	22 (15,2%)	35 (24,1%)	20 (13,8%)	42 (29%)

• Cadru adecvat

Nivel de satisfacție	1	2	3	4	5
Cadru adecvat	25 (17,2%)	24 (16,6%)	38 (26,2%)	17 (11,7%)	41 (28,3%)

• Vestimentația interpretului

Nivel de satisfacție	1	2	3	4	5
Vestimentație	12 (8,3%)	13 (9%)	37 (25,5%)	27 (18,6%)	56 (38,6%)

• Viteza interpretării

Nivel de satisfacție	1	2	3	4	5
Viteza interpretării	15 (10,3%)	21 (14,5%)	35 (24,1%)	38 (26,2%)	36 (24,8%)

Ulterior, a fost menționată o listă a diferitelor emisiuni ce ar putea dispune de interpretare în limbaj mimico gestual. Astfel, respondenții au fost rugați să exprime printr-o scară de la 1 la 5, cât de mult i-ar interesa ca emisiunile prezentate să aibă interpretare în LSR.

	Interes foarte mic	Interes mic	Interes mediu	Interes mare	Interes foarte mare
Știri	14	18	30	20	63
Emisiuni culturale	29	30	31	16	39
Documentare	32	18	30	19	46
Filme	38	10	31	15	51
Concerte	52	13	37	15	28
Desene animate	41	17	36	16	35
Emisiuni sportive	37	18	31	20	39
Show-uri de talent	31	17	39	15	43
Cărți interpretate	41	16	32	24	32
Emisiuni culinare	41	20	35	18	31
Telenovele	51	11	33	16	34
Emisiuni matinale	46	27	28	14	30
Emisiuni cancan	57	25	28	12	23
Teleshopping	72	17	24	13	19

Fiind întrebați dacă și-ar dori înființarea unui post TV destinat exclusiv persoanelor surde, 7,6% dintre respondenți au fost împotriva, iar 92,4% au fost de acord.

În cadrul întrebărilor cu final deschis, surzii au acuzat mărimea interpretului pe ecran, lipsa emisiunilor interpretate, dar și interpretarea defectuoasă. Printre alte lucruri enunțate de aceștia, menționăm vestimentația aleasă într-un mod nepotrivit, segmentul orar în care emisiunile cu interpretare sunt situate, ba chiar lipsa interpreților în componența televiziunilor locale.

Aceștia au constatat nevoia de formare continuă a interpreților, necesitatea vestimentației contrastante, monitorizarea conținutului accesibilizat pentru surzi de către CNA și creșterea dimensiunii chenarului în care se află interpretul. Au susținut că au nevoie de mai mult conținut interpretat, care este de preferat să fie situat ca segment orar în a doua parte a zilei.

De asemenea, au declarat că au nevoie la fel de mult de informație livrată într-un mod optim așa cum au și auzitorii. S-a punctat și nevoia de interpreți bine pregătiți, deoarece subtitrările nu sunt de ajuns și nu satisfac în totalitate nevoile respondenților.

În ceea ce privește finalitatea chestionarului, la o primă analiză a rezultatelor am constatat că deși răspunsurile de la finalul chestionarului relevă o multitudine de probleme legate de accesibilizare, răspunsurile întrebărilor ce vizau mulțumirea respondenților cu privire la modul în care sunt satisfăcute nevoile acestora din punct de vedere tehnic, se aflau în antiteză. Datele obținute au evidențiat că marea majoritate este mulțumită de varietatea emisiunilor cu interpretare în LSR, vestimentație, viteza interpretării, cadrul interpretului sau chiar mărimea acestuia. În final, chestionarul a fost inspectat de experți în domeniu care au confirmat faptul că rezultatele obținute sunt neobișnuite, acesta fiind și principalul motiv pentru care s-a decis continuarea cercetării prin focus grupuri.

Rezultate focus-grupuri cu participanți surzi

În cadrul celor două întâlniri, participanții au afirmat faptul că urmăresc în special știri, unele dintre singurele emisiuni cu interpretare LSR din România, însă își doresc o mai mare diversitate în ceea ce privește conținutul TV pe care aceștia îl pot accesa. Au menționat că există o multitudine de subiecte și emisiuni de care ar fi interesați, în cazul în care ar dispune de interpretare LSR. Printre variantele propuse se numără: emisiuni în cadrul cărora sunt dezbateri de orice fel, teatru, filme, show-uri de talent, cancanuri, emisiuni despre animale și natură, desene animate sau documentare.

Referitor la discuția despre partea tehnică, cea mai mare problemă actuală a calității interpretării la TV este mărimea pătratului în care se află interpretul. Acesta, susțin surzii, este foarte mic și greu de urmărit, iar modificarea dimensiunii interpretului ar duce la o îmbunătățire majoră în ceea ce privește experiența pe care o pot avea atunci când se uită la televizor. Pe de altă parte, deseori interpretul este acoperit de elementele grafice precum burtiere, iar în momentul în care apare grafica pentru convorbirile telefonice, interpretul dispare complet.

Un alt aspect dezbătut în cadrul discuției a fost legat de semnul cu urechea tăiată afișat lângă interpret în timpul emisiei. Surzii au constatat că apariția acestuia pe ecran este irelevantă, fiind doar un element în plus, ce încarcă imaginea („*De interpret am nevoie, nu de ureche tăiată*”). Unii dintre participanții din cadrul discuției au susținut că și-ar dori să vadă mai degrabă numele interpretului în locul simbolului deja menționat.

Pe lângă acest aspect, persoanele participante în cadrul focus grupului susțin că în majoritatea buletinelor de știri interpretarea este făcută mot-a-mot, un lucru dificil pentru nivelul de comprehensiune al persoanelor surde. Pentru o bună înțelegere a textului, mesajul știrilor trebuie adaptat, fiind necesar, un rezumat succint al ideii prezentate, ceea ce denotă nevoia de formare a interpreților specializați pe conținut, pentru traducerea sensului, nu a cuvintelor. În final, participanții au propus înființarea unei comisii statornice în cadrul CNA, ce are ca rol principal identificarea neregulilor în vederea interpretării LSR, deoarece la nivel oficial, interpretarea de la TV nu este verificată.

Referitor la rezultatele antitetice colectate prin intermediul chestionarului, răspunsul a fost edificator. Surzilor le e frică să nu aibă probleme, așa că se complac situației în care se află și preferă să ofere răspunsuri pozitive la întrebările adresate, pentru a nu cauza neplăceri persoanelor auzitoare care le oferă acest drept.

Rezultate focus-grup interprete

Rezultatele arată că dorința de a perfecționa, de a îmbunătăți din punct de vedere calitativ interpretarea este extrem de prezentă atât în comunitatea surzilor, cât și în cea a interpreților. În ciuda demersurilor pe care aceștia le întreprind în cadrul trusturilor media pentru care lucrează, deseori procesul de transmitere a informațiilor către persoanele cu deficiențe auditivă devine dificil, trunchiat de anumite aspecte tehnice și chiar etice, care pot fi omise subtil de către conducerele televiziunilor.

În prezent, Legea Audiovizualului nr. 504, prevede pentru buna desfășurare a interpretării anumite standarde, unele foarte vagi, prevăzute însă ca recomandări, ce pot fi respectate sau nu. Consemnarea clară în legislația României a unui cod, al unui act normativ ce conține standardele etice ale profesiei și obligațiile televiziunilor față de surzi și interpreți este o problemă de importanță majoră, constituind un punct de plecare cu privire la garantarea dreptului de acces la serviciile media audiovizuale în mod egal.

O problemă comună a interpreților din România este că majoritatea nu dispune de aparatura necesară (*“Nu am prompter, nu am cască, nu am operator. Am un scaun, am o cameră montată luni și cu al cărei cadru rămân până vineri și am un televizor vechi în care aud emisia.”*). Atunci când este cazul, trebuie furnizate căști, promptere sau microfoane, în funcție de serviciul de interpretare. De fapt, accesibilitatea ar putea fi foarte compromisă dacă nu sunt îndeplinite calitatea tehnică, lingvistică sau informațională.” (Sign Language Interpretation in HBBTV, 2019).

Una dintre cele 7 participante a declarat că ecranul atașat camerei în care își poate verifica postura și așezarea conformă la cadru nu este întotdeauna îndreptat spre ea, iar aceasta se poate mișca involuntar, ieșind din cadru. Prezența unui scaun pe care se poate așeza în timpul interpretării ar fi rezolvat o astfel de problemă, însă cererea sa a fost refuzată. (*“- Cum nu am nici scaunul, mă mai mișc. - Dar ai dreptul să ceri.”*, *“Am cerut și mi s-a spus că nu se poate”*).

Problemele de natură tehnică sunt destul de comune, cele mai întâlnite fiind cele legate de sunet (*“Sunt probleme cu sunetul, de multe ori încep știrile și sunetul rămâne oprit, iar eu nu am ce face”*), (*“Prin montaj, unele emisiuni au sonorul atât de mic încât nu le pot auzi și fac semne către regie să ridice sunetul. Câteodată se prind, câteodată nu, iar eu mă chinui cu ce aud să creez propoziții”*).

Un alt aspect luat în considerare a fost temperatura studioului în momentul actului interpretării (*“Mi-ar plăcea uneori poate să fie puțin mai rece.”*) relatează una dintre interprete, însă pot exista probleme și legate de temperaturile scăzute în care își desfășoară activitatea (*“Aerul conditionat merge mereu, chiar și iarna. Uneori abia mișc degetele, atât de rece este.”*).

Tot legat de aspectele tehnice ale interpretării, o problemă majoră este vestimentația pe care interpreții trebuie să o aibă. Lipsa reglementărilor în acest sens cauzează probleme, normativa CNA susținând că este nevoie de “un stil vestimentar adecvat”. Atât codul etic al interpreților din alte țări din Europa, cât și recomandările specialiștilor în domeniu susțin că interpreții trebuie să poarte culori solide (HBBTV, 2019), de preferat culori închise pentru piele deschisă și culori deschise pentru piele închisă.

La televiziunile din România, vestimentația reprezintă un impas major ce interferează cu actul interpretării din dorința unui aspect cromatic plăcut. Astfel, apare o altă problemă majoră în jurul faptului că oameni din partea tehnică intervin cu propriile idei despre cum un interpret ar trebui să se îmbrace în fața camerei (*“Problema cea mai mare este vestimentația. Sunt regizori care au mereu o problemă cu hainele. Am întors haina pe dos pentru a interpreta. Le-am explicat că trebuie să fie îmbrăcată în negru, dar din anumite motive mi s-a transmis că nici acea culoare nu e potrivită.”*). Doleanța interpretei în cauză nu a reprezentat o nevoie superficială sau estetică, hainele negre fiind o condiție tehnică importantă pentru interpreți, deoarece evidențiază contrastul dintre îmbrăcăminte și mâini, semnele și gesturile interpretelor devenind astfel foarte ușor de urmărit.

În primele două întâlniri, surzii au relatat că nu înțeleg informația transmisă la știri. Referindu-ne strict la Limba Semnelor Române, aceasta a fost recunoscută oficial în 2020 și se află în plin proces de dezvoltare. Prin urmare, există o multitudine de cuvinte cărora nu li se poate atribui un semn în limbajul mimico-gestual. (*“Nu s-a dezvoltat atât de mult limba semnelor pentru anumite cuvinte. Există cuvinte care nu au interpretare”*). De asemenea, buletinele de știri deși dispun de interpretare în limbaj mimico-gestual, nu sunt gândite pentru surzi. Emisiunile sunt accesibilizate pentru aceștia, însă nu sunt adaptate pe înțelesul lor.

S-a adus în discuție și posibilitatea măririi timpului de antenă. În prezent, legislația din România prevede următorul lucru: “serviciile de programe de televiziune cu acoperire națională vor interpreta în limbajul mimico-gestual și prin titrare sincron în timpul unei durate programate de cel puțin 30 de minute din programele de știri, de analize și dezbateri pe teme politice și/sau economice de actualitate din timpul zilnic de emisie.” (Legea Audiovizualului Nr. 504, 2019). Surzii doresc conținut LSR cel puțin o oră, problemă ce poate fi rezolvată prin angajarea unui număr mai mare de interpreți ce pot lucra pe schimburi pentru a asigura calitatea interpretării. De altfel, recomandările în acest sens susțin că furnizorii media trebuie să angajeze “o echipă de experți în limbajul semnelor, inclusiv bilingvi surzi și auzitori” (HBBTV, 2019).

Revenind la situația actuală, interpretele au relatat că un alt impediment al interpretării este viteza cu care prezentatorul citește. Au punctat că acesta nu este un aspect dificil pentru interpret, ci mai degrabă pentru nivelul de înțelegere al informației care ajunge la persoanele surde. O paralelă a fost făcută însă între știrile generaliste și știrile sportive, (*“Știrile sportive trebuie interpretate la un alt nivel, la un alt ritm. Ar trebui să existe un interpret specializat pe sport. Trebuie să dactilăm fiecare echipă de fotbal, fiecare nume de jucător, pentru care nu există semne,*

ceea ce e imposibil din punct de vedere al timpului”), ceea ce confirmă încă o dată nevoia de formare a interpreților specializați pe conținut.

O altă dificultate în rezolvarea diferitelor probleme menționate anterior nu o reprezintă doar lipsa unui cod al profesiei, ba chiar lipsa meseriei în sine. Deși prezentă pe listele Clasificării Ocupațiilor din România (COR), meseria de interpret în LSR nu dispune de un standard ocupațional adoptat de Autoritatea Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ADPDCA), lucru ce a blocat complet sistemul de acreditare al interpreților.

În final, întrebate care sunt pașii pe care îi pot parcurge în cazul unui eveniment cu care acestea se pot confrunta din punct de vedere legal, participantele au susținut că nu există nicio autoritate care să aibă ca rol apărarea interpreților. O propunere a fost înființarea unei comisii în acest sens în cadrul ADPDCA.

Rezultate interviu cu specialist în interpretare - Amber Galloway

După colectarea tuturor datelor din spațiul românesc, următorul pas în cadrul cercetării de față l-a reprezentat cererea unei păreri avizate de la un expert recunoscut la nivel mondial. Ne-a interesat să aflăm care sunt problemele cu care Amber Galloway s-a confruntat de-a lungul carierei de interpret, am discutat despre standardele etice ale profesiei de interpret în S.U.A. și am făcut o paralelă cu situația actuală din România.

O problemă comună întâlnită în S.U.A. este reprezentată de necesitatea standardizării poziționării pe ecran a interpretului. Amber a menționat că deseori, datorită faptului că nu există o reglementare în acest sens, televiziunile aleg să folosească diferite părți ale ecranului. O altă neregulă de natură tehnică menționată este mărimea chenarului interpretului, rezultată din faptul că într-o societate în care populația majoritară este auzitoare, din punct de vedere tehnic, aceștia se gândesc în primul rând la ei, iar mai apoi la nevoile persoanelor surde. Trebuie luat în considerare faptul că o societate va ajunge să acceseze într-un mod optim informațiile pentru astfel de comunități prin oferirea comunicării în mod egal către ambele părți. (*„Respectarea sau nerespectarea acestor parametri este direct proporțională cu respectul pentru persoana surdă”*).

Un alt aspect de interes major în S.U.A. este vestimentația interpreților, acesta fiind și motivul central al diferitelor reclamații trimise de către persoanele neauzitoare. Amber a relatat că interpreții din America sunt foarte stricți cu felul în care se îmbracă, fiind un principiu etic crucial în vederea calității interpretării pe care o oferă către public, deoarece reprezintă respectul acestora pentru consumatori. Întrebată dacă în cadrul certificatelor pe care interpreții le primesc în urma examinării este consemnat clar un set de reguli, de recomandări legate de îmbrăcămintea pe care aceștia trebuie să o aibă, Amber a răspuns în primă fază că da, însă a dorit să confirme din surse sigure această informație. La verificarea certificatelor pe care le deține a constatat că acest lucru nu este consemnat, ci mai degrabă ilustrează un set de recomandări transmis prin viu grai, de care interpreții țin cont. Acest lucru denotă faptul că normele de conduită și obligațiile morale ale meseriei reprezintă

o prioritate în rândul celor care au ca scop accesibilizarea informației pentru persoanele cu deficiență auditivă.

De asemenea, o altă concluzie pe care o putem extrage este și faptul că angajatorii și angajații din cadrul televiziunilor respectă această meserie și principiile după care aceasta se ghidează, fără a interveni în vreun fel în modul în care interpretul își desfășoară activitatea. Pe de altă parte, Amber a susținut că este treaba interpreților să respecte la rândul lor surzii, atât din punct de vedere al vestimentației, cât și din punct de vedere lingvistic, iar respectul față de consumatori și nevoile pe care aceștia le au sunt generate de faptul că în America, această comunitate își expune foarte clar problemele cu care se confruntă în materie de accesibilitate.

Pe parcursul carierei sale, Amber Galloway a interpretat buletine de știri, menționând că pentru a transmite informațiile într-un mod cât mai accesibil, nu este nevoie ca interpreții să traducă fiecare cuvânt, ci să sintetizeze cât mai bine informația. Nu trebuie folosite cuvinte elevate sau sofisticate în lumea surzilor, mesajul trebuie transmis concis, clar, cu mai puține semne („*Trebuie să înțelegi esența a ceea ce trebuie transmis, iar apoi să mergi spre cea mai pură formă a limbii pe care o interpretezi*”).

Încercând să explicăm discrepanța dintre rezultatele din chestionar și cele din focus grupuri, Amber Galloway ne-a enunțat problema printr-o zicală (*“Bite the hand that feeds you”* - *Mușcă mâna care te hrănește*) și a clarificat faptul că datorită perioadei îndelungate de inaccesibilitate pe care această minoritate a avut-o de-a lungul timpului, surzii sunt dispuși să accepte orice, pentru că este mai bine decât să nu li se ofere nimic. Nu își doresc să periclitize acest drept pe care îl au, pentru că știu cât de greu a fost să lupte pentru el, iar acum le este oferit, chiar dacă nu în cele mai bune condiții.

Un alt aspect important pe care am dorit să îl aflăm este legat de locul în care surzii pot depune plângeri referitoare la diferitele nereguli pe care le întâmpină sau observă la TV. Astfel, am aflat că în S.U.A. există 2 entități ce au acest rol. Prima este numită Registry of Interpreters for the Deaf (RID), o organizație non-profit ce nu este conectată niciunui stat sau sistem legislativ, având propriul sistem operativ unde se pot depune plângeri formale legate de barierele etice ale profesiei.

Cea de-a doua este o autoritate de stat numită Board of Evaluation of Interpreters (BEI), ce își are originile în Texas, și are un dublu rol. Pe de o parte se pot trimite plângeri formale împotriva interpreților, iar pe de altă parte rolul principal este acela de formare și certificare a acestora.

Procesul de testare constă într-o evaluare în 2 pași: examen scris și examen practic în care sunt testate semnele viitorului interpret de către o comisie mixtă, formată din surzi și auzitori. După trecerea testului, sunt îndeplinite standardele minime pentru a profesa, urmând ca un viitor interpret să poată urca treptat în ierarhie prin dobândirea unor noi certificate sau nivele în cadrul unui certificat pe care îl deține. Acest tip de certificare și verificare a cunoștințelor viitorilor interpreți este crucială, datorită faptului că se formează o evidență clară a celor ce sunt capabili să profeseze. Nu oricine este CODA poate și interpreta. Cunoașterea unei limbi și a mai multor cuvinte în limbaj mimico-gestual nu este sugestivă în

acest sens, deoarece setul de cunoștințe trebuie susținut întotdeauna de tehnica interpretării.

Întrebată de unde am putea începe sau ce am putea schimba, a fost adusă în discuție de către Amber inițiativa lansată în cadrul chestionarului: un post de televiziune destinat exclusiv surzilor. Schimbarea este văzută prin incluziune, prin includerea persoanelor cu deficiență de auz ca prezentatori, actori, oameni ce pot apărea în reclame. Astfel, informația va putea fi transmisă într-un mod facil către categoria de public menționată, procesul de accesibilizare al informației devenind astfel complet atât din punct de vedere al conținutului, cât și din punct de vedere tehnic, deoarece apariția unui astfel de canal ar însemna adaptarea totală la nevoile persoanelor surde.

Concluzii

Acest studiu a fost realizat pentru a analiza și a găsi soluții la dificultățile întâmpinate de persoanele surde în vederea accesibilizării informației difuzate la televiziunile din România. Un aspect crucial îl reprezintă solicitarea reglementării profesiei de interpret, ce ar duce la formarea și autorizarea acestora pentru a putea acoperi golurile și posturile vacante din cadrul trusturilor media. Mai mult decât atât, realizarea unui cod al profesiei construit după anumite standarde și recomandări în acest sens va contribui într-un mod semnificativ la calitatea interpretării.

În altă ordine de idei, pe lângă echipamentele de care trebuie să dispună, interpreții au nevoie de sesiuni de training și formare continuă alături de persoanele surde pentru a se specializa în LSR. Mai apoi, evaluarea acestora se poate realiza periodic de către o comisie mixtă formată din surzi și auzitori, un sistem prin care aceștia să își pot verifica și actualiza cunoștințele. O altă nevoie crucială a interpreților este înființarea unei autorități ce are ca scop apărarea acestora din punct de vedere legal.

Referitor la nevoile surzilor, aceștia au susținut vehement lipsa diversității emisiunilor interpretate în LSR. În România, știrile sunt singurele emisiuni de acest gen, fapt ce nu satisface în totalitate nevoile persoanelor surde. Respondenții au declarat că există o multitudine de emisiuni de care ar fi interesați în condițiile în cazul în care ar fi interpretate, de la documentare, la filme și până la desene animate. Tot în acest sens, aceștia au menționat că doresc realizarea unei sinteze a buletinului de știri, un rezumat al zilei interpretat în LSR care să conțină informații relevante cu și despre surzi, adaptate pe înțelesul lor. Un alt punct atins se referă la mărirea timpului de antenă, de la 30 de minute la cel puțin o oră și înființarea unei comisii statornice în cadrul CNA ce are ca rol monitorizarea, verificarea conținutului interpretat și sancționarea diferitelor derapaje ale interpreților sau trusturilor media.

Referitor la nevoile de natură tehnică, cea mai vizibilă inconveniență o reprezintă dimensiunea interpretului pe ecran. Cu cât interpretul este mai mare, cu atât gesturile sunt mai bine înțelese, iar informația este mai bine asimilată de publicul țintă. Vestimentația trebuie să fie de asemenea conformă nevoilor și cerințelor per-

soanelor surde. Astfel, s-a remarcat nevoia unei vestimentații contrastante, simple, de preferat prin prezența unor culori închise care să nu lucească, fără bijuterii. Deși nu a fost o decizie clară în poziționarea pe ecran a interpretului, recomandările susțin că acesta ar trebui să fie așezat în partea dreaptă a ecranului. (Szczygielska & Zawłocka, 2020). Amber a sugerat o poziționare centrală în cadrul axei verticale, exemplificând prin modelul de poziționare al interpretului din cadrul conferinței State of Union 2022.

Un ultim aspect în ceea ce privește rezultatele finale ale studiului este dorința asiduă a comunității pentru înființarea unui post destinat exclusiv persoanelor cu deficiențe de auz cu și despre surzi. O astfel de inițiativă este binevenită datorită faptului că informația va putea fi transmisă într-un mod facil către publicul țintă, accesibilizarea informației devenind completă datorită adaptării totale la nevoile comunității.

Ca urmare a colectării datelor de la respondenții surzi și de la interpreți, ne propunem să formulăm un set de recomandări ce va fi trimis către CNA în scopul soluționării diferitelor probleme întâlnite, ce își va regăsi aplicabilitatea în cadrul interpretării LSR la TV.

Investigarea problemelor ce țin de nevoile surzilor reprezintă un efort considerabil, însă nu complet, o lucrare de cercetare în acest sens fiind capabilă să acopere doar un număr limitat de aspecte. Principala limită a studiului de față este legată de numărul mic de respondenți în cadrul chestionarului, motiv pentru care s-a decis efectuarea focus grupurilor. Ca direcții viitoare, propunem extinderea lotului de surzi respondenți prin efectuarea unui chestionar aplicat față în față și realizarea focus grupurilor cu surzi și interpreți din alte țări.

Bibliografie/ Bibliography:

Bachmeier, C. (2014). *Barrier-free access to audiovisual content: A fundamental human right*.

Consiliul Național al Audiovizualului. (2019). *Legea Audiovizualului Nr. 504*.

Duncan, B. (1997). *Deaf people interpreting on television*.

Heyerick, I. (2013). *(Deaf) Interpreters on television: Challenging power*.

Neves, J. (2007). *Of Pride and Prejudice: The Divide between Subtitling and Sign Language Interpreting on Television*.

Stone, C. (2005). *Deaf Translators on television: Reconstructing the notion of ,interpreter‘*.

Szczygielska, M., & Zawłocka, A. K. (2020). *Guidelines on the provision of sign language*. University of Warsaw.

Tufar, I., & Anicescu, B. (2022). *Interpretarea la distanță a limbii semnelor române în context pandemic*. RRTTLC, pp. 28-38.

World Federation of the Deaf. (2019). *Sign Language Interpreting and translation and technological developments*.

Webliografie/ Webliography:

Board for Evaluation for Interpreters Certification Program: <https://www.hhs.texas.gov/providers/assistive-services-providers/board-evaluation-interpreters-certification-program>

Merriam-Webster: [//www.merriam-webster.com](http://www.merriam-webster.com)

Minnesota Commission of the Deafblind & Hard of Hearing: <https://mn.gov/deaf-commission/news/?id=1063-445006>

Registry of Interpreters for the Deaf: <https://rid.org/>

HBBTV: https://pagines.uab.cat/hbb4all/sites/pagines.uab.cat/hbb4all/files/sign_language_interpreting_in_hbbtv.pdf

TVR: <https://www.youtube.com/watch?v=xWxUQBItlsU>

World Federation of the Deaf: <https://www.un.org/en/observances/sign-languages-day>